

TOPLU TAŞIMADA ÜCRETSİZ YOLCU TAŞIMA POLİTİKAMIZ DEĞİŞMELİ

Türkiye’de, özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde toplu taşımacılık sektöründe özel halk otobüsü işleten esnaf ücretsiz seyahat kartına sahip kişi ya da grupların çokluğundan bayağı dertliler. Hatta zaman zaman yolcu ve esnaf arasında tatsız tartışmalara şahitlik ediyoruz. Yolcu kendisine verilen bir hakkı kullanırken esnaf ise **“ben seni neden bedava taşımak zorundayım”** sorusunun mantıklı cevabını arıyor.

Şimdi olaya farklı açılardan bakmaya çalışalım.

Öncelikle, toplu taşımacılık sektöründe, örneğin özel halk otobüslerinde ücretsiz taşıma kartının hamili yolcu kendisine verilen bir hakkı kullanmaktadır. Şoförün ona değil kızmak, itiraz etmeye bile hakkı yoktur. Zira (varsa) itirazını yolcuya değil ona ücretsiz seyahat etme hakkını veren kamu kurumuna yapmalıdır.

Öte yandan devletimizin (belediyelerimizin) ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza ücretsiz/indirimli seyahat hizmeti sunumlarını da taktirle karşılıyoruz. Bence bu çok yerinde ve güzel bir hizmet.

Bu konu 3 Mart 2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Ancak yönetmeliğe baktığımızda ücretsiz/indirimli seyahat edebilecekler şehit yakınları, gaziler, engelliler ve devlet sporcuları ile sınırlıdır. Fakat uygulamaya baktığımızda yönetmelikle tespit edilen kimselerin yanında başka bir sürü kimsenin de bu haktan faydalandığını görmekteyiz. Zannederim belediyeler kendi inisiyatifleri ile listeyi büyütmüşler.

Belki şehirden şehire farklılıklar vardır ama özel halk otobüslerinden ücretsiz yararlananlarla ilgili genel olarak liste şöyledir:

- %40 ve üstü engelliler
- Tek başına seyahat edemeyecek durumda olan engelliler ve bunların refakatçileri
- Gazi ve eşi, şehitlerin dul eşleri, anne ve babaları, belli koşullarda çocukları
- Emniyet hizmet sınıfı personeli
- Postacılar
- Jandarma genel komutanlığına bağlı subay, astsubay, uzman erbaşlar
- Sarı basın kartı olan basın mensupları
- Belediye (zabıta) görevlileri
- 65 yaşını doldurmuş olanlar... ücretsiz seyahat edebiliyorlar.

Bu saydığımız kişi ve meslek grupları neye göre belirleniyor? Eğer görevlerinin önemine göreyse neden güvenlik güçlerinin hepsi yok ya da doktorun sunduğu hizmet daha mı az kıymetli ki listede yok? Eğer sahip çıkmak, desteklemek duygusundan ötürüyse neden (mesela) yetim ve öksüz çocuklar listede yok? TV programı yapan, ya da köşe yazarı ve aynı zamanda milletvekili olan (yüksek gelir grubu) bir basın mensubu ya da yaşı 65’i geçmiş bir kimse (Türkiye’nin en zengini de olsa) sırf yaşından ötürü ücretsiz seyahat ederken, asgari ücretle çalışan ya da işsiz bir insan tam ücret ödemek zorunda! Herhangi bir geliri olmayan “er” tam ücret öderken maaşını alan “erbaş” ücretsiz seyahat ediyor. Peki bu ücretsiz kartlar neden sadece belediye otobüslerinde geçerli değil de normal sıradan bir esnaf olan halk otobüslerinde geçerli... Neden özel halk otobüsleri bu kimseleri ücretsiz taşımak zorunda?

Devlet kimi istiyorsa kendi aracında bedava taşısın ama halk otobüsü özel teşebbüs. Lokantacı, taksici, mağazacı gibi o da taşıma işi yapıyor ve vergisini ödüyor. Neden devletin (belediyenin) seçmiş olduğu kimseleri ücretsiz taşımak zorunda bırakılıyor? Konunun daha iyi anlaşılması için biraz abartayım; belediye bu kimselere bedava yemek, ya da bedava alışveriş yapma ve giyinme kartı verse ve tüm esnaf sayılan gruptakilere (sınırsız) ücretsiz hizmet vermek zorunda

bırakılsa...

(Not: devlet sadece 65 yaş üzerini ücretsiz taşıma karşılığında istanbul'daki özel halk otobüsü sahiplerine araç başına aylık bin tl ödemektedir ve muhtemelen bu her yerde ödeniyordur. Fakat neden sadece 65 yaş üstü olanlar için ödeniyor ve yönetmelikle belirlenen diğer gruplar için ödenmiyor oda ayrıca araştırılmalı)

İstanbul'da ve Bursa'da tanıdığım halk otobüsçüleri var ve kiminle konuşsan bu uygulamadan çok dertli... Otobüse bakıyorsun ful dolu ve tamam iyi kazanıyor zannediyorsun ama gel gör ki binen yolcuların bir çoğu ücretsiz taşınıyor. Birçok halk otobüsü esnafının geliri giderini karşılamıyor artık...

Peki "nasıl olsa hem daha adil olur, hem de mağduriyetler olmaz" diye sorarsak? Hiç şüphesiz konunun uzmanları, belediye yetkilileri ve halk otobüsçüler bir araya gelerek çok güzel çözümler üretebilirler. Aslında ücretsiz seyahat kartları sadece kamuya ait araçlarda geçerli olsa sorun esnaf açısından kökten çözülmüş olur. Ancak uygulamada bunun zor olduğunu bildiğim için kendimce aşağıdaki çözüm önerilerini sunuyorum.

1- Ücretsiz/indirimli taşınacak kimseler gelir seviyelerine göre tek tek belirlenmeli. Sırf belli bir meslek grubuna ait ya da yaşı 65 oldu diye gelirine bakılmadan direk ücretsiz seyahat hakkı verilmemeli.

2- Ücretsiz taşınacak kimseler yönetmelikle belirlenen kişi ve gruplarla sınırlı tutulmalıdır. Madem bu konu bakanlıkça çıkartılan bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Belediyelerin kendilerince ekleme yapma yetkisi olmamalıdır. Zira suistimale açık bu uygulama hem esnafın mağdur olmasına sebep olmaktadır, hem de aynı ülkede iller arasında farklı uygulamalara sebep olabilmektedir ki bu da bütünlük açısından doğru değildir.

3- Ücretsiz taşıma sınırsız olmamalı ve saatleri belirlenmelidir. Yoğun iş saatlerinde ücretsizlerin sayısını azaltacak önlemler alınmalıdır. Ya da kişiler, hafta içi işe gitmek için kullandığı kartını hafta sonu gezmeye giderken kullanmamalıdır.

4- Simdi artık elektronik kartlar kullanılıyor. Ücretsiz kartı vermek yerine devlet ücretsiz taşıdığı kimselerin kartına kontur yüklese hem esnaf taşıdığı yolcu sayısı kadar devletten yardım alır (az da taşısan çokta taşısan aylık bin tl yerine) hem de yolcu esnaf nazarında "bedavacı" ittihamından kurtulur. Basar kartını geçer. Hem bu uygulama verilen hizmeti de belli ölçülerde kontrol altında tutmaya yardımcı olur. (madde 3)

5- Halk otobüs sahiplerine taşımış oldukları tüm ücretsiz yolcuların bedeli kamu tarafından ödenmeli. Nasıl olsa araçlardaki elektronik cihazlar her şeyi kayıt ediyor ve kimin ne kadar yolcu taşıdığını tespit etmek çok kolay.

Devletimizin ilgili kurumlarının bu konuyu gündemlerine alıp esnafımızın mağduriyetini giderecek ve esnaf ile yolcu arasındaki sebepsiz gerginliği azaltıp toplumsal barışı güçlendirecek önlemler almalarını kendilerinden bekliyoruz.